



**NOVA
UNIVERZA**

DIGNITAS

Revija za človekove pravice

Slovenian journal of human rights

ISSN 1408-9653

Pravica športnika do nastopa na olimpijskih igrah

Nika Javornik

Article information:

To cite this document:

Javornik, N. (2018). Pravica športnika do nastopa na olimpijskih igrah, Dignitas, št. 53/54, str. 172-201.

Permanent link to this document:

<https://doi.org/10.31601/dgnt/53/54-10>

Created on: 07. 12. 2018

To copy this document: publishing@nova-uni.si

For Authors:

Please visit <http://revije.nova-uni.si/> or contact Editors-in-Chief on publishing@nova-uni.si for more information.

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.



© Nova univerza, 2018



**NOVA
UNIVERZA**

FAKULTETA ZA SLOVENSKE
IN MEDNARODNE ŠTUDIJE



**NOVA
UNIVERZA**

EVROPSKA PRAVNA
FAKULTETA



**NOVA
UNIVERZA**

FAKULTETA ZA DRŽAVNE
IN EVROPSKE ŠTUDIJE

Pravica športnika do nastopa na olimpijskih igrah¹

Nika Javornik

I. Uvod

Ob omembi olimpijskih iger danes največkrat najprej asociiramo na logo petih prepletajočih se barvnih krogov, ki ponazarjajo zvezo vseh petih celin sveta ter sožitje in prijateljstvo med športniki različnih narodnosti. Ob misli na nastopajoče športnike, ki zastopajo barve nacionalnih držav na tej veliki mednarodni športni prireditvi, pa pomislimo le na njihove vrhunske športne rezultate, ki so jih pripeljali tako daleč. A kaj, ko je to le laična ugotovitev, v resnici pa je lahko pot posameznega športnika do pridobitve pravice do nastopa na olimpijskih igrah včasih mnogo bolj trnova ali pa je sploh ni. Mnogokrat izpolnjevanje le objektivnih meril ne pomeni poti na to mednarodno tekmovanje.

Eden od številnih primerov, ko športnik (športnica) računa na nastop na velikem športnem tekmovanju, kot so OI, vendar NŠZ ali NOK iz različnih razlogov (po navadi zaradi domnevne slabe pripravljenosti) športnika ne uvrsti v nacionalno ekipo za nastop na tekmovanju, je primer belgijske judoistke *Christelle Delière*.

Christelle Delière je bila vrhunska belgijska judoistka, ki je od leta 1987 v judu, v kategoriji do 52 kg, dosegala lepe rezultate. Večkrat je osvojila naslov belgijske prvakinja, enkrat naslov evropske prvakinja, enkrat naslov svetovne prvakinja do 19 let ter večkrat zmage in odlične rezultate na mednarodnih turnirjih. Vendar jo njena NŠZ (*Belgium Judo Federation*) oziroma NOK na temelju njenih rezultatov in svoje presoje ni uvrstil v belgijsko državno reprezentanco za nastop na OI v Barceloni leta 1992. Marca 1995 je bila obveščena, da tudi ni vključena v predizbor za OI v Atlanti leta 1996. Delière, kot tožeča stranka, je zatrjevala, da ji je njena NŠZ za

¹ Nika Javornik, Mednarodni in nacionalni vidik pravice športnika do nastopa na olimpijskih igrah, 2011.

judo (*Belgium Judo Federation*) neutemeljeno in neupravičeno onemogočila nastop na mednarodnem športnem tekmovanju in da to negativno vpliva na njeno kariero. Zato si je želela po sodni poti zagotoviti nastop za državno reprezentanco. Tožena stran pa je navedla, da je bila tožeča stranka večkrat v konfliktu s trenerji, selektorji in odgovornimi pri LFJ in BJF, da je nedisciplinirana ter da ji je bila med drugim že izrečena kazen začasne prepovedi vseh aktivnosti pod okriljem zveze. Poleg tega je imela težave tudi na športnem področju, saj ima Belgija v kategoriji do 52 kilogramov vsaj štiri vrhunske judoistke. LFJ je trdila, da o izbiri športnikov za udeležbo na turnirjih in prvenstvih odloča njen nacionalni športni odbor, organ, enakovredno sestavljen iz članov VJF in BJF.² Stranke v postopku si niso bile enotne tudi glede statusa tožeče stranke, ta je menila, da je poklicna ali polpoklicna športnica, medtem ko sta LFJ in BJF trdili, da se v Evropi, zlasti v Belgiji, z judom ukvarjajo le amaterji. In tako je LFJ zatrjevala, da imajo športna združenja in zveze pravico svobodno določiti pogoje za udeležbo na tekmovanjih, ki zadevajo izključno športnike amaterje.³ Pristojno belgijsko sodišče je zlasti glede na bližajoče se OI v Atlanti in z njimi povezanim dejstvom razmeroma kratkotrajne kariere vrhunskega športnika ter spričo dejstva, da je v novem razvoju športa ločnica med amaterji in poklicnimi športniki postala vedno bolj blede, ugodilo zahtevi tožeče stranke in tako postavilo Sodišču ES predhodno vprašanje, ki se je glasilo: »Ali kriteriji za izbor, ki jih sprejme neko športno združenje, omejujejo pravico posameznika do svobodnega izvajanja storitve?«⁴

Navedena zgodba belgijske judoistke še zdaleč ni osamljen primer, pred vsakimi OI se najde kdo, ki misli, da neupravičeno ni postal član nacionalne olimpijske odprave. Imeti čast predstavljati svojo državo na olimpijskih igrah, korakati za nacionalno zastavo, stati ob boku elitnim športnikom in imeti priložnost dati najboljše od sebe je namreč del olimpijskega duha in želja skoraj vsakega športnika. Udeležba na olimpijskih igrah je še danes tisti motiv vsakega vrhunskega športnika, ki ga žene k treniranju in doseganju vrhunskih rezultatov, ki so dosegljivi le z vsakodnevnim trdim treningom, ki mora biti načrten in sistematičen skozi daljše časov-

² Case of Deli ge vs. Ligue francophone de judo (ECJ, C-51/96 in C-191/97), točka 8.

³ Case of Deli ge vs. Ligue francophone de judo (ECJ, C-51/96 in C-191/97), točka 45.

⁴ O razlagi 59. člena Pogodbe ES (po spremembi 49. člen Pogodbe ES). 59. čl. PES; Svoboda opravljanja storitev – Omejitev – Športna pravila, na podlagi katerih je udeležba poklicnih ali polpoklicnih športnikov na mednarodnih tekmovanjih odvisna od izbirnega postopka – Dopustnost.

no obdobje. Vendar se žal vsakemu športniku te sanje ne uresničijo. Zavedati se moramo, da mora biti že zaradi same tehnično-organizacijske izvedljivosti olimpijskih iger število udeležencev in nastopajočih omejeno. Mednarodni olimpijski komite je moral sprejeti določene ukrepe, s katerimi je omejil število udeležencev na posameznih olimpijskih igrah. Tako je prišlo do nekakšnih *numerus clausus* privilegiranih športov. Poleg omejevanja števila športnih panog, ki se oziroma se bodo izvajale na igrah, ima MOK kot avtonomna športna organizacija tudi pravico omejiti število športnikov, ki bodo nastopili na igrah, znotraj vsake športne panoge. Tako nam argument logične razlage brez dvoma da razumeti, da določeno število športnikov in športnic na olimpijske igre ode, medtem ko drugi ostanejo doma.

II. Spreminjanje kriterijev za nastop na olimpijskih igrah skozi čas

Olimpijske igre so zanimive predvsem zato, ker njihovi začetki segajo daleč v zgodovino (kot najverjetnejša letnica prvih iger se omenja leto 776 p. n. š.) in ker gre za elitni del športa, ki zanima javnost, saj so zagotovo najbolj edinstveni športni, morda pa celo kulturni dogodek. Že takrat so bile igre poseben gospodarski in politični dogodek, bile pa so tudi zelo razkošne. Vsaka civilizacija ima svoja pravila, vrednote in merila, po katerih se ravna. Človek že od začetka svojega obstoja piše zakone, pravila in merila, po katerih se moramo ravnati, ta pa se spreminjajo skozi različna časovna obdobja, glede na potrebe vsake skupnosti. Tako so bile tudi antične OI, ki so se odvijale v mestu Olimpija v Grčiji, pripravljene, organizirane in izpeljane v okviru natančnih in doslednih pravil. To potrjuje, da je bila enotnost grške civilizacijske kulture globoko zasidrana v zavesti ljudstva, v pomenu splošno sprejetih moralnih in družbenih načel ter napisanih in nenapisanih pravil. Starogrško pojmovanje prava in morale je bilo pogojeno z religijo, ki je prišla do izraza tudi na področju športa. Krepost, strpnost, odkritost, pravičnost in enakost so vrednote, ki so jim antični Grki namenjali največ pozornosti in zaščite.

Takratni grški zakonodajalci in politiki so bili dobro seznanjeni z vrednotami in temeljnimi elementi športa, tako so si bila tekmovanja med športniki in razprave o različnih psiholoških konceptih enotne v enem cilju: premagati nasprotnika na pošten način in

nad njim prevladati po pravilih.⁵

V antični Grčiji bi lahko na opredelitev meril o izpolnjevanju pogojev za sodelovanje na OI vplivale teorije in prepričanja dveh grških filozofov, Platona in Aristotela (kajti bila sta tudi odlična športnika). Predvsem Aristotelovo pravilo je športnike v različnih disciplinah usmerjalo k iskanju ravnovesja med tveganjem (drznostjo) in preudarnostjo. A za začetek oblikovanja pravil olimpijskih iger v antiki je zaslužen Herakel; njihov glavni cilj je bil zagotoviti enake možnosti vsem nastopajočim športnikom, predvsem v obdobju priprav (obvezno enako treniranje in prehranjevanje).⁶

Vsi športniki so morali pristati na enake kriterije sodnika, t. i. *hellanodikaia*.⁷

Hellanodikai je imel deset mesecev časa za pripravo na olimpijske igre. V tem času se je moral naučiti veljavnih pravil, po pripovedovanju Herodota, podedovanih od egipčanskih modrecev. Priprava je vedno vsebovala tako tehnični kot duhovni del. Med različnimi nalogami, ki jih je opravljal, je bila najpomembnejša ta, da se je moral odločiti o izboru in sprejemu športnikov, ki bodo tekmovali na olimpijskih igrah. Njemu samemu ni bilo dovoljeno sodelovati na igrah kot tekmovalcu, saj so bile na ta način ostalim tekmovalcem zagotovljene nepristranskost odločanja, poštenost in odkritost. Udeleženci iger so morali biti navzoči v Olimpiji en mesec pred pričetkom iger, zamudniki so bili avtomatsko izločeni (diskvalificirani). Športnike tekmovalce je moral *hellanodikai* razdeliti po starostnih kategorijah. To je storil na podlagi fizičnega videza in psihičnega stanja športnika, saj rojstnih listov niso poznali. V mesecu pred igrami so športniki morali slediti obveznemu urniku treningov, na katerih jih je *hellanodikai* nadzoroval in opazoval. Pred samim začetkom olimpijskih iger je moral določiti, kateri športniki naj se spopadejo med seboj. Med samimi igrami je pazil, da nihče ni goljufal in kršil pravil tekmovanja, ter na podlagi videnega izbral in okronal zmagovalca. Pri opazovanju goljufij je imel sodnika pomočnika, t. i. »*stick-or whipbearer*«, ki je stal v bližini športnikov in jih kaznoval. Če je prišlo do korupcije, je *hellanodikai* določil globe. Zoper odločbo *hellanodikaia* so se lahko športniki pritožili na Olimpijski svet (kot sodno instanco),

⁵ Miguel Mestre Alexandre, *The Law of the Olympic games* (2009), str. 5.

⁶ Miguel Mestre Alexandre, *The Law of the Olympic games* (2009), str. 5.

⁷ »*Hellanodikes*« v dobesednem prevodu pomeni sodniki Grkov (judges of the Greeks). Bili so hkrati organizatorji in sodniki iger. Prvotno je bil lokalni kralj edini *Hellanodikai*, kasneje pa je bil na to funkcijo imenovan član vodilne bogate družine v Elis.

a ta ni imel moči, da bi odločitev razveljavil, lahko je le kaznoval hellanodikaia. Funkcija hellanodikaia je bila izredno častivredna, vsebovala je tudi sakralno komponento.⁸

»Temeljna pravila Olimpije« tistega časa so bila razčlenjena v tri kategorije:

- 1.) olimpijski zakoni,
- 2.) olimpijski predpisi in
- 3.) pravila tekmovanja.

Na vrhu hierarhije predpisov so bili olimpijski zakoni, ki so bili vgravirani v bronaste mize na sedežu olimpijskega senata. Takoj pod njimi so bili v hierarhiji sistema olimpijski predpisi, pravila za natančno uporabo olimpijskih zakonov. Pravila tekmovanj so podrobno urejala organizacijo in izvedbo vsakega sojenja v Olimpijskem svetu ter navajala pravila tekmovanj.⁹

Domnevna vsebina *Temeljnih pravil Olimpije* je predpisovala:¹⁰

- osebe, ki jim ni bila dana pravica do nastopa na OI (sužnji, barbari, kazensko preganjane osebe, oseba, ki je zagrešila bogokletstvo, itn.),

- pogoje upravičenosti za sodelovanje športnika na OI (treniranje zaporednih 10 mesecev, registriranje na posebni listi, imenovani *leukoma*, prepovedane so bile zamude, dosegati so morali določene športne rezultate na razvrstitvenih tekmovanjih in dati olimpijsko prisego),¹¹

- med igrami je bilo tekmovalcem prepovedano: iz malomarnosti ali namerno ubiti svojega nasprotnika v rokoborbi in boksu, prisiliti nasprotnika, da bi uporabil kakšno nepošteno taktiko, poskusiti poškodovati ali ustrahovati nasprotnika ali sodnika s pasovi, vrvmi in biči ter javno izpodbijati sodnikovo odločitev,

- vsak športnik, ki je želel izpodbijati odločitev sodnika, je lahko na lastno pobudo vložil pritožbo na Olimpijski svet in s tem zahteval obsodbo sodnika, ki naj bi napačno razsodil,

- ko je potekalo tekmovanje na stadionu, so morali biti trenerji zgoraj brez v posebno ograjenem prostoru blizu tekaške proge,

- če tekmovalec za določeno tekmovanje ni imel nasprotnika, je bil avtomatično razglašen za zmagovalca.

⁸ Miguel Mestre Alexandre, *The Law of the Olympic games* (2009), str. 7.

⁹ Miguel Mestre Alexandre, *The Law of the Olympic games* (2009), str. 6.

¹⁰ Miguel Mestre Alexandre, *The Law of the Olympic games* (2009), str. 6–7.

¹¹ Današnja olimpijsko prisego je napisal Pierre de Coubertin, na OI pa so jo prvič uvedli v Antwerpnu leta 1920.

Hellanodikai kot sodnik je moral zagotavljati strogo spoštovanje teh zakonov iger in ritualov.

Dejstvo je, da so antične OI služile povezovanju med smrtniki in bogovi, namenjene so bile združevanju fizične in duhovne moči v športnih arenah. Ti odnosi med moškimi (športniki) in božanskimi silami na antičnih OI so nas kasneje pripeljali do stične točke z rimskim pravom. Tudi rimsko pravo naj bi temeljilo na premisi, da je pravo rezultat simbolike med *ius* in *fas*, človeških in božanskih zakonov. Alexandre Miguel Mestre v svojem delu omenja Bernarda Manzana, ki je trdil, da sta *ius gentum*¹² in *ius naturale*¹³ realistična in imata za posledico nastanek civilizacije, ki danes ščiti in spodbuja šport skozi olimpijsko gibanje.

1. Merila udeležbe

Merila za upravičenost nastopa na olimpijskih igrah, t. i. »*eligibility criteria*«, pri antičnih igrah niso temeljila na tako specifičnih kriterijih, kot jih poznamo danes. Čeprav se dokumenti iz tistega časa niso ohranili, se je udeležba športnikov na OI domnevno nanašala na spol, status, starost, državljanstvo in vero. Več možnosti za udeležbo so imeli bogati in svobodni moški, manj pa revni in sužnji. Izključna pravica do udeležbe na antičnih OI je pripadala le moškim in dečkom.

Beseda športnik je v antičnem besednjaku opredeljevala »nekoga, ki tekmuje za nagrado«. To je pomenilo, da so bile materialne nagrade oziroma priznanja na olimpijskih igrah tega obdobja velikega pomena. Olimpijski zmagovalec se je lahko zanesel na to, da si bo z zmago zagotovil ogromno bogastvo, da bo deležen velikih časti in slave ter da bo opevan v pesmih in upodobljen v kipih. Poleg vseh prestižnih nagrad (denarnih in materialnih) so si zmagovalci zagotovili tudi privilegije. Tako so si dosmrtno zagotovili vsakodnevne brezplačne obroke v mestni hiši (to je bil že nekakšen zgodnji pokojninski načrt) in bili oproščeni plačevanja davkov. To dokazuje, da v obdobju antičnih olimpijskih iger ni bilo amaterskih športnikov, a vendarle tudi ne profesionalnih. Omenjeni kategoriji takrat nista obstajali, vsi so bili preprosto športniki. Pojem amaterskih športnikov se je razvil šele v 19. stoletju, v času razvoja modernih olimpijskih iger.

¹² V dobesednem slovenskem prevodu bi to pomenilo pravo narodov.

¹³ V slovenskem prevodu naravno pravo.

Olimpijski športniki so morali prvi dan iger dati olimpijsko prisego. Med antično olimpijsko prisego in današnjo »*Eligibility Code*« lahko zarišemo vzporednico, saj se v obeh športniki zavežejo k spoštovanju načel in pravil olimpijskega gibanja.

1.1. Spol

Glede na spol so se antičnih olimpijskih iger lahko kot tekmovalci udeleževali le svobodni in nekaznovani grški moški (pozneje tudi rimski). Status žensk je bil drugačen. Ženske in dekleta, ki so v času antičnih iger spadale v kategorijo »šibkih«, so bile v prevladujoči moški družbi izključene iz sodelovanja na olimpijskih igrah. Vendar je znanih nekaj tez, kot je na primer Pavzanijeva, ki je trdil, da je, vsaj za določeno obdobje, prepoved veljala izključno za device. Poleg tega so lahko bile kljub omejitvam nekatere plemiške dame na antičnih igrah kronane kot zmagovalke, posebej na konjskih dirkah, na katerih so bile nagrade podeljene lastnikom konj in ne jahačem, ki so bili profesionalci. Ženskam tudi ni bilo dovoljeno obiskovati in gledati OI, izjema je bila svečenica Demetre, boginje žetve, ki pa ji je bil na stadionu namenjen poseben prostor v bližini belega marmornatega oltarja pred »*hellanodikes*«. ¹⁴

Da so bili grški zakoni tistega časa zelo strogi, vidimo iz zakona mestne državnice Elis, ki je predpisoval strogo kazen za kršitev te prepovedi. Če so ženske spremljale moške na igre, so jih morale zapustiti, ko so prišli do Olimpije. Poročene ženske naj celo ne bi smele prečkati reke Alpheus, ker je tam že veljal zakon državnice Elis, ki je predpisoval, da bo ženska, ki bo stopila na to območje, kaznovana tako, da jo bodo strmoglavili z vrha pečine gore Typaeum. Edina ženska, ki je prekršila ta zakon, je bila Pherenike, sorodnica slavnega boksarja Diagorasa. Na OI ji je uspelo vstopiti preoblečeni v trenerja, a je bila razkrinkana, ko je po zmagi enega od sinov stekla v areno, ga objela in si pri tem raztrgala obleko. Takoj je bila aretirana, a je bila oproščena kazni, kajti Olimpijski svet je odločil, da ne bo uporabil predpisane sankcije. Vendar primer ni ostal brez posledic, sprejeli so nov zakon, ki je predpisoval, da v času tekmovalj na OI trenerji ne smejo nositi majic. ¹⁵

Preobrat glede udeležbe žensk na OI se je zgodil v času začetka modernih OI. Na prvih OI moderne dobe niso tekmoval, prvič

¹⁴ Miguel Mestre Alexandre, *The Law of the Olympic games* (2009), str. 81.

¹⁵ Prav tam.

so se jih udeležile leta 1900 v Parizu – iz petih nacionalnih olimpijskih komitejev jih je tekmovalo le 19.

Do nadaljnjega napredka na področju zagotavljanja enakosti med spoloma je minilo kar nekaj časa, kajti proces ženske emancipacije in povečevanje udeležbe žensk v olimpijskem gibanju sta bila počasna in to kljub Enotni deklaraciji o človekovih pravicah, ki je od leta 1948 prepovedovala razlikovanje na podlagi spola (2. čl. deklaracije).

Leta 1967 je 29. čl. Olimpijskih pravil ženskam dovoljeval tekmovati na 14 tekmah, a le v umetniških športnih disciplinah in pod pogoji, ki jih določajo MŠZ. »*Eligibility Code*« pa je bil objavljen v prilogi Olimpijskih pravil in je dodal zahtevo po predložitvi zdravniškega izvida, da so sposobne tekmovati na OI.

Eden vidnejših rezultatov delovne skupine na kongresu v Baden-Badnu leta 1981 je bila okrepitev vloge žensk v športu. Še istega leta sta bili dve predstavnici ženskega spola izvoljeni za članici MOK. Kasneje OL doda besedo »spol« na seznam dejavnikov, na podlagi katerih v olimpijskem gibanju ne sme priti do diskriminacije in tako leta 1989 prenehajo obstajati posebna pravila za ženske. Šele leta 1996 je bila na predlog takratnega predsednika MOK Juana Antonia Samarancha OL vsebinsko dopolnjena tako, da je zagotavljala enakost med spoloma.¹⁶ Od leta 2007 sta v 2. členu OL, tudi kot del vloge MOK, vključena spodbujanje in podpora promocije žensk v športu na vseh ravneh in v vseh strukturah z namenom uresničevanja načela enakopravnosti moških in žensk.¹⁷

1.2. Starost

Na sodobnih OI so posamezne športne panoge (judo, dvigovanje uteži, boks itn.) razdeljene na kategorije glede na težo tekmovalcev in ne po starosti, kot je bilo v antiki. Na začetku so imeli le dve starostni kategoriji, dečke (najstnike) in moške. Kategorija dečkov je zajemala fante, stare od 12 do 17 let, stari 18 let in več pa so po pravilih OI že spadali v kategorijo moških.

Razločevanje starostnih kategorij je bilo dostikrat problematično, saj niso poznali ne rojstnih listov ne osebnih izkaznic, zato sta bili merili razvrščanja velikost in razvoj.

¹⁶ Prav tam, str. 82.

¹⁷ Prav tam, str. 83.

1.3. Status

Že od samega začetka je bilo ukvarjanje s športom privilegij aristokracije in drag podvig. V 6. stoletju p. n. š. je pojav gimnastike omogočil treninge tudi nearistokratski mladini. S tem je višji sloj sicer izgubil monopolni položaj v športu, vendar so imeli njegovi pripadniki še vedno več možnosti za usposabljanje zaradi: boljše prehrane, več prostega časa in več denarja, s katerim so si lahko privoščili potovanja iz mesta v mesto in strokovnega trenerja. Samo občasno si je kakšen zelo talentiran športnik iz nižjega sloja ustvaril uspešno športno kariero. Drugi razlog večje uspešnosti bogatejših na OI je bil v dejstvu, da so bile OI drage. Športniki so se jih morali udeležiti že mesec prej in za svojo udeležbo niso prejeli plačila. Tako športnik v celotnem pripravljalnem obdobju in obdobju iger ni imel dohodka, kar je pomenilo, da si jih manj premožni ljudje niso mogli privoščiti.

V antiki so strogo razlikovali tudi med svobodnimi državljani in sužnji, kar se je odražalo tudi pri udeležbi na OI. Svobodni možje so bili polnopravni državljani, ki so sodelovali v vladi svojega mesta, medtem ko so bili sužnji brez pravic. Nedvomno so bili zaradi dela, ki so ga opravljali, nekateri sužnji odlično fizično pripravljene, a nikoli niso dobili priložnosti, da bi se izkazali na športnem tekmovanju. Ker je bil šport v Grčiji častno opravilo, je bil zatoj predvsem v domeni svobodnih državljanov.

1.4. Vera

Grški šport ni mogel biti ločen od grške religije, saj sta se omenjeni področji nenehno prepletali in povezovali. Tako so bile tudi OI tesno povezane z grško religijo, kar se odraža že v dejstvu, da so športniki bogu Zevsu slovesno prisegli, da ne bodo kršili pravil OI. Poganska vera je bila tako pogoj za udeležbo na igrah. Toda v pozni antiki se je vedno več ljudi spreobrnilo v krščanstvo. Ker so kristjani zavračali žrtvovanje poganskim bogovom, je bil to tudi eden od razlogov za konec antičnih OI.

1.5. Državljanstvo

Pomemben pogoj sodelovanja na antičnih OI je bilo grško državljanstvo. Tekmovalci so morali biti prebivalci enega od grških mest. Ta so bila ponosna na svoje športnike. Njihova zmaga je po-

menila veliko čast za vse mesto. Grški svet se je skozi čas razširjal, tako so okoli 4. stoletja p. n. š. lahko na OI nastopili Rimljani in kasneje tudi prebivalci sosednjih dežel.

2. Pravo olimpijskih iger moderne dobe

Za ustanovitelja modernih OI, francoskega barona Pierra de Coubertina, pravna ureditev iger ni bila prednostna naloga. Prvi osnutek poslovnika delovanja MOK je bil osnovan šele 14 let po ponovni oživitvi OI, leta 1908. Ob širjenju in vedno večjemu pomenu igre je bil MOK prisiljen narediti korak iz utopičnega proti pragmatičnemu nazoru. Postopoma je začel pripravljati olimpijski zakon, ki je svoj vrhunec doživel v današnji Olimpijski listini.

Izraz »listina« je bil prvič uporabljen leta 1924, čeprav je bila njegova moč razpršena po posameznih tekstih. Listina je bila omenjenega leta v obliki poglavja vključena v Statut MOK. Pojavile so se kritike, nekateri avtorji so poudarjali, da je značaj OL zelo zapleten, opozarjali so na vrzeli v sami strukturi in pomanjkanje pravne vsebine nekaterih pravil. MOK se je dolga leta ukvarjal s sistemizacijo in organizacijo pravil v OL. Preizkusil je kar nekaj oblik, preden je kodificiral OL, kot jo poznamo danes.¹⁸

Tako so bila na primer Olimpijska pravila iz leta 1967 razdeljena na štiri povsem ločene dokumente:

- Temeljna načela; MOK, NOK, OI in olimpijski protokol,
- Kodeks o izpolnjevanju pogojev,
- Splošne informacij in
- Informacije za mesta, ki so želela gostiti OI.

Devet let kasneje je imel isti dokument drugačno obliko, leta 1978 pa je bil dokončno poimenovan Olimpijska listina ter združen v enoten tekst. Tako je OL začela predstavljati poglobitveni *locus* pravil MOK. Kljub takemu poenotenju so bila leta 1982 listini priložena besedila z določbami, ki so urejale različna področja (na primer členi o pogodbah za nakup televizijskih pravic za predvajanje iger itn.). Zadnjič je bila OL posodobljena 11. februarja 2010, do takrat pa je bila v veljavi verzija iz julija 2007.

Olimpijska listina, t. i. »ustava«, je danes kodifikacija temeljnih načel olimpijskega gibanja, pravil in predpisov, ki jih je sprejel MOK. Gre za temeljni pravni dokument MOK. Danes Olimpijska listina predstavlja Statut Mednarodnega olimpijskega komiteja.

¹⁸ Prav tam, str. 10.

Določa organizacijo in delovanje olimpijskega gibanja ter pogoje za izvedbo olimpijskih iger, med katerimi so tudi pogoji, ki jih morajo športniki izpolnjevati, če želijo nastopiti na OI. Ti pogoji oziroma pravila udeležbe so zajeti v petem poglavju OL ter vsebujejo člene in pravilnike k členom 41–45.

Uvod v OL s svojo obliko in namenom jasno pove, da:

»je OL kodifikacija temeljnih načel olimpizma, pravil in predpisov, sprejetih s strani MOK. Ureja organizacijo, delovanje in gibanje olimpijskega gibanja ter določa pogoje za izvedbo OI.«¹⁹

III. Analiza pravice in pogojev športnika do nastopa na oi danes

Zaradi popularnosti OI je želja po nastopu in olimpijskem priznanju vrhunskih športnikov povsem razumljiva. K temu zlasti pripomorejo stranski ekonomski učinki in dejstvo, da so njihovi dosežki videni v bližnjih in oddaljenih koncih sveta. S pravnega stališča pa je to pomembno, ker pravna pravila MOK veljajo le za olimpijske športe²⁰ – tu gre za športna pravila v širšem smislu. Gre za kompleksna pravna določila, ki se nanašajo ne samo na organiziranost MOK, pravico do oglaševanja in medijskega obveščanja ter na doping (prepoved jemanja prepovedanih sredstev), temveč urejajo tudi udeležbo športnikov na OI, organizacijo in izvedbo OI, arbitražo itn.

V Temeljnih načelih OL je zapisano, da je ukvarjanje s športom človekova pravica, da mora imeti vsak posameznik zagotovljeno možnost udeleževanja v skladu s svojimi potrebami ter da mora biti šport svoboden pri urejanju svojih zadev. Pri tem gre za izrecno poudarjanje načela avtonomnosti športa, vendar je v praksi njegova realizacija precej težavna (tudi v Sloveniji). Vodilne politične sile v državah in organi oblasti zelo radi neposredno vplivajo na šport, njihov argument za to je večinoma dejstvo, da dobiva šport (v večini držav) del finančnih sredstev iz javnih virov, njihovo uporabo pa morajo v skladu z zakonodajo nadzorovati pristojni organi oblasti.²¹

Osrednje načelo OL bi si torej lahko interpretirali tako, da je sodelovanje športnika na OI človekova pravica, da naj praktično

¹⁹ Prav tam, str. 11.

²⁰ Merila, ki jih mora šport izpolnjevati, da pridobi naziv olimpijski: glej člen 46 OL.

²¹ Janez Kocijančič, *Pravna doktrina in praksa na področju športa v Evropski uniji* (2009), str. 40.

ne bi obstajala pravila oziroma omejitve glede udeležbe s strani mednarodnih in nacionalnih organizacij. Pa smo daleč od tega. Načelo avtonomnosti na ravni NOK pomeni, da morajo biti ti samostojni pri sestavi nacionalnih olimpijskih reprezentanc, pri zagotavljanju sistema njihovih priprav in uresničevanju olimpijskih načel, vse to brez pritiskov politične oblasti. Mednarodni olimpijski komite določa oziroma potrdi za nastop športnikov na OI določene omejitve, kvalifikacijska merila ali kriterije, ki jim pravimo tudi »mednarodna norma« ali »olimpijska norma«.²² Glavni in neizogibni učinek pravil oziroma kriterijev za uvrstitev športnikov na športno tekmovalstvo, kot so OI, je omejevanje števila nastopajočih, kajti v nasprotnem primeru bi res lahko nastopil vsak, ki si to želi. Izvršilni odbor MOK in Pogodba mesta gostitelja OI (*Host City Contract*) imata izključno pravico spremeniti obseg števila udeležencev na OI, določenega v 14. točki pravilnika k 45. členu OL. Ta določa, da število športnikov na OI ne sme presegati številke 10.500, število uradnikov pa je omejeno na 5.000.²³ Sicer število prijav za udeležbo na OI določa Izvršni odbor MOK, in sicer po posvetovanju s pristojnimi MŠZ dve leti pred OI.²⁴

1. Pravila udeležbe – 41. člen Olimpijske listine

*Eligibility Code*²⁵ je nekakšna generalna klavzula OL MOK ter določa, da jo mora podpisati vsak športnik, ki želi nastopiti na OI. S svojim podpisom pristaja na določeno omejevanje svojih osebnostnih pravic. Pogoje in načela za sodelovanje vsebuje OL v 41. čl., po katerem tekmovalec sme nastopiti na OI, če poleg pogojev OL izpolnjuje tudi pravila pristojne MŠZ, ki jih je potrdil MOK. Ključna pogoja, ki ju to pravilo še dodaja, sta:

- da spoštuje duh *fair-playa* in nenasilja ter se na športnem igrišču vede skladno s tem ter
- spoštuje, upošteva in v vseh pogledih ravna skladno s Svetovnim protidopinškim kodeksom.

MOK kot vrhovni organ olimpijskega gibanja je hkrati tudi av-

²² Vesna Bergant - Rakočević, Pravica do nastopa na olimpijskih igrah, str. 12.

²³ Miguel Mestre Alexandre, *The Law of the Olympic games* (2009), str. 157 (člen 45, pravilnik k členu 45, točka 14).

²⁴ Glej OL (2010), 45. člen – pravilnik k 45. členu.

²⁵ Pri izrazu *Eligibility Code* (izvoljivost, primernost, prikladnost) gre po vsebini za pogojevanje »z izpolnjevanjem pogojev, za sposobnost za legitimacijo za izbiro«, kar je pravna podlaga za urejanje razmerij, do katerih lahko pride pri različnih situacijah med OI. Po Jagodic, Omejitev pravic športnikov v času nastopanja na olimpijskih igrah (2008), str. 15.

tonomna pravna organizacija. Olimpijska listina mu podeljuje izrecno pravico odločanja o tem, kdo je upravičen nastopiti na OI, tako je MOK (Izvršni komite MOK) zadnja instanca, ki potrdi ali zavrne sodelovanje športnika na olimpijskih igrah. Ima diskrecijsko pravico, da kadarkoli, brez navedbe podlage za svojo odločitev, zavrne katerokoli prijavo.²⁶ Absolutna oblast mednarodne športne organizacije pri izboru športnikov se je pokazala tudi v zadevi *Deliège (C 51/96 in C 191/97)* pred Sodiščem EU (takrat Sodišče Evropske skupnosti).

Iz generalne klavzule izhaja, da je podpis izjave prvi pogoj za dodelitev ustrezne akreditacije, ki športniku omogoči nastop na OI. Izjava, ki jo morajo podpisati vsi sodelujoči, je precej zavezujoča. Športnik s podpisom dovoli, da ga v času OI snemajo za film in televizijo, fotografirajo ali drugače zabeležijo za namen promocije olimpijskega gibanja in iger. S podpisom se strinja, da bo ravnal skladno z OL, še zlasti z njenimi pravili glede udeležbe na OI (členi 41–45 OL), ter da ne bo kršil protidopinškega kodeksa. Zaveže se, da bo ravnal po pravilih, ki urejajo zelo omejeno reklamiranje na oblačilih in opremi, ki jih bo nosil na OI, ter da priznava Arbitražno sodišče za šport (*Court of Arbitration for Sport*). S podpisom dejansko pristane na določene posege v svojo osebnost in potrdi, da sodeluje na OI na lastno odgovornost ter da ga je NOK oziroma NŠZ seznanila s pravili in predpisi MOK.²⁷

Vprašanje je, ali je udeležba športnikov na OI v formalnem smislu sploh njihova pravica – pravica športnika, potem ko je dolžan podpisati pristopno izjavo o sodelovanju in spoštovanju OI?! Na to vprašanje najdemo več odgovorov. Nekateri trdijo, da težko govorimo o pravici do udeležbe na OI. To, kar športniki dejansko imajo, ni pravica, ampak možnost udeležbe ali privilegij, ki jim ga poklonita MŠZ in NOK.²⁸ Eden tistih, ki mislijo nasprotno in trdijo, da gre za individualno pravico do udeležbe športnikov na OI, je Georg Engelbrecht. Svojo trditev podpira z argumenti iz sodne prakse CAS. Poudarja situacije, v katerih je MOK s svojo diskrepcijo določenim športnikom omogočil udeležbo na OI, tudi brez prijave, ki jo je dolžan poslati NOK. Navaja pet takih situacij: A.) primeri, ko so športniki prihajali iz držav, katerih struktura nacio-

²⁶ Miguel Mestre Alexandre, *The Law of the Olympic games* (2009), str. 155 (45. člen, točka 2).

²⁷ Olympic Charter (2010), str. 84–85, točka 6, pravilnik k členu 45; glej prilogo št. 2.

²⁸ Miguel Mestre Alexandre, *The Law of the Olympic games* (2009), str. 71.

nalne organiziranosti je bila porušena zaradi vojne, B.) v primerih bojkotiranja NOK lahko MOK za športnike tiste države, ki jih je tak bojkot prizadel, priskrbi t. i. »*wild card*«, C.) primeri, kjer formalnih razlogov, da ni bil pravilno izbran za udeležbo na OI, ni mogoče pripisati športniku, D.) primeri, ko NOK zavrne prijavo športnika zaradi kakršnekoli diskriminacije (verske, rasne itn.), političnih vzrokov ali katerihkoli drugih vzrokov razlikovanja in E.) vsi primeri, ko gre napako pripisati MŠZ, ki je zatrjevala, da športnik ni primeren za nastop na OI, zaradi katere športnik s strani NOK (neupravičeno) ni bil prijavljen in uvrščen na seznam za nastop na OI.²⁹

S pravnimi določili OL in pravili MOK morajo biti skladni tudi vsi statuti, pravilniki in delovanje vseh krovnih športnih zvez za posamezen šport na vseh ravneh. Le tako vsaka športna organizacija (NOK, MŠZ, NŠZ) ohranja svojo avtonomnost in neodvisnost pri upravljanju svojega športa in postavljanju svojih avtonomnih pravil. Na mednarodni ravni delujejo MŠZ za posamezne športne panoge, medtem ko so na nacionalnih ravneh dejavni NOK in NŠZ. Če slučajno nastane dvom glede pomena in razlage pravil NOK oziroma če pride do neskladja med normami MOK (OL) in normami druge športne organizacije, obveljajo pravila OL.

Glede na opisano v praksi postopek za udeležbo tekmovalca na OI poteka takole:

Da bi tekmovalec smel nastopiti na OI, ga mora prijaviti le njegov NOK, ki je priznan s strani MOK. NOK te naloge izvaja na podlagi priporočil za prijavo, ki mu jih podajo NŠZ, in če se te z njimi strinjajo, jih predajo v potrditev OKOI. NOK lahko pošlje na OI le tiste tekmovalce, ki so primerno pripravljeni na vrhunsko mednarodno tekmovalje ter spoštujejo pravila OL in MŠZ.³⁰

OL daje vsaki MŠZ pravico, da določi svoja lastna športna merila (kvalifikacijske kriterije) za izpolnjevanje pogojev za udeležbo na OI. Ta merila mora v odobritev predložiti Izvršnemu odboru MOK. Nadalje OL daje pravico o uporabi kvalifikacijskih kriterijev³¹ članicam MŠZ, to so NŠZ, in njihovim NOK, v skladu s pristojnostmi MŠZ. Izvršni komite MOK določi, v kakšni meri je treba v sistemih kvalifikacijskih tekem upoštevati določbe OL.³² MŠZ torej

²⁹ Georg Engelbrecht, *The Individual Right to Participate in the Olympic Games*, str. 13.

³⁰ Miguel Mestre Alexandre, *The Law of the Olympic games* (2009), str. 155 (člen 45).

³¹ Pravno-športna terminologija omenjeni pojem uporablja zelo nedosledno, v literaturi so uporabljene izrazi: mednarodna norma, olimpijska norma, kvalifikacijski pogoji

³² Olympic Charter (2010), str. 95, člen 47 (pravilnik k členu 47, točka 6).

imajo načeloma absolutno diskrecijsko pravico določiti kvalifikacijske kriterije za udeležbo in nastop športnikov na OI.³³ Te t. i. »mednarodne norme« so v številnih panogah in disciplinah različne, odvisne večinoma od pravil MŠZ, ki pa so bolj ali manj stroga in jih je težko doseči.³⁴ V okviru »mednarodne norme« posamezna MŠZ postavi kvote za udeležence v posameznih športnih disciplinah za posamezne države. Kvote so pomembne zato, da ne gledamo prevelikega števila nastopajočih iz ene države v posamezni športni disciplini. Vsak športnik si mora pridobiti kvalifikacijo pristojne MŠZ, da ga njegov NOK lahko prijavi. Čeprav je res, da MŠZ pri udeležbi športnikov na OI na papirju igrajo odgovorno vlogo, ima v praksi odločilno vlogo NOK, kajti športnik na OI ne more, če ga tja ne prijavi prav NOK.³⁵

Ob že omenjenih določbah OL sedaj vemo, da je NOK (pri nas torej OKS – ZŠZ) tista nacionalna organizacija, ki ima nalogo prijave domačih športnikov za nastop na OI. NŠZ so tiste organizacije, ki športnike iz svojih panog predlagajo glede na uspešno doseženo t. i. »domačo normo«, ki jo športniki morajo doseči, da lahko kasneje lovijo »olimpijsko normo« (na kvalifikacijskih tekmah³⁶). O prijavi določenega športnika, ki jo poda NŠZ, odloči NOK. Po pravilih za izbor športnikov mora poleg športnikovih rezultatov upoštevati tudi njegovo sposobnost biti vzor mladini svoje države. NOK mora torej zagotoviti, da prijave, ki jih predlagajo NŠZ, v celoti ustrezajo predpisom OL in da športniki izpolnjujejo kvalifikacijske kriterije. Kvalifikacijsko mesto s strani NŠZ je dodeljeno športniku, ki doseže zahtevano normo. Normo mora doseči v posamezni športni panogi v določenem časovnem obdobju.

Kvalifikacije za olimpijske igre potekajo po določenih standardih, ki vključujejo čas, razdaljo, višino, uvrstitev in kvalifikacijske tekme. Omenjeni standardi veljajo po vsem svetu in na svetovnih tekmovanjih (prvenstvih) za sestavo delegacij nacionalnih olimpijskih komitejev. Politika MOK je torej na ta način skrbeti za kakovost in univerzalnost udeležbe. Kakovost zagotavlja, da na OI sodelujejo le najboljši svetovni športniki, medtem ko univerzalnost zagotavlja ustrezno zastopanost športnikov iz vseh držav.³⁷ Če ne bi bila zagotovljena določena kakovost na tekmovanjih, kot so OI,

³³ Miguel Mestre Alexandre, *The Law of the Olympic games* (2009), str. 71.

³⁴ Vesna Bergant - Rakočević, *Pravica do nastopa na olimpijskih igrah*, str. 12.

³⁵ Miguel Mestre Alexandre, *The Law of the Olympic games* (2009), str. 71.

³⁶ Po OL so to svetovna prvenstva, lahko pa tudi predolimpijske tekme v organizaciji OKOI.

³⁷ *Policy and general selection criteria for the olympic games London 2012*, str. 1.

svetovna in evropska prvenstva, bi se jih lahko udeležil vsak, ki bi si to želel. Tako bi tekmovanja zaradi prevelikega števila udeležencev postala tehnično neizvedljiva. Zato morajo obstajati določena kvalifikacijska merila oziroma selekcijska pravila, ki omejijo število sodelujočih športnikov. V mednarodnem pravu in pri mednarodnih športnih organizacijah za ta pravila uporabljajo izraz »*eligibility*«, kar bi v slovenščino lahko prevedli kot kvalifikacija (zadovoljivost).

Med kriterije, ki jih OL v poglavju o udeležbi na OI posebej obravnava, so še:

- državljanstvo tekmovalcev,
- starostna omejitev,
- spoštovanje Svetovnega protidopinškega kodeksa.

1.1. Državljanstvo tekmovalcev – 42. člen olimpijske listine

Državljanstvo je pravno razmerje, katerega del je fizična oseba, ki pripada neki suvereni državi, in tako izraža povezavo med državo in posameznikom. Pogosto je (bilo) državljanstvo, poleg meril, kot so višina, teža, starost in/ali gre za amaterski ali profesionalni šport, merilo za izpolnjevanje pogojev za udeležbo na športnih tekmovanjih. Merilo državljanstva enako velja za vseh 204 NOK, članov MOK. V skladu z OL to pomeni, da mora biti vsak tekmovallec, brez izjeme, državljan države NOK, ki ga je prijavila na OI. Dejansko je državljanstvo kot kriterij izpolnjevanja pogojev za nastop na OI znan že iz dobe antičnih OI. Že stari Grki so morali predložiti dokazilo o svoji narodnosti, da so lahko nastopili na igrah.³⁸

OL tekmovalcu, ki je istočasno državljan dveh ali več držav članic NOK, zagotavlja, da sme zastopati katerokoli državo, ki jo sam izbere. Vendar pa ko je na tekmovanju (OI, svetovnem ali regionalnem prvenstvu), ki ga priznava pristojna MŠZ, že zastopal eno državo, ne sme več zastopati druge/-ih držav, če je to skladno s pogoji, objavljenimi v 2. točki pravilnika k 42. čl. OL, ki se nanašajo na osebe, ki so spremenile ali pridobile novo državljanstvo.

Točka 2 omenjenega člena določa, da tekmovalec, ki je predstavljal eno državo na tekmovanju (OI, svetovnem ali regionalnem prvenstvu), ki ga priznava pristojna MŠZ, in ki je spremenil svoje državljanstvo in pridobil novo državljanstvo, lahko sodeluje na OI,

³⁸ Miguel Mestre Alexandre, *The Law of the Olympic games* (2009), str. 74–75.

da bi zastopal svojo novo državo, a navaja pogoj, da so minila vsaj tri leta od tekmovalčevega zadnjega nastopa za svojo prejšnjo državo. To obdobje je lahko krajše ali ga celo ni, če tako, glede na okoliščine primera, sporazumno z NOK in pristojno MŠZ odloči Izvršni komite MOK.

Spremembe državljanstva in pridobitve dvojnega državljanstva športnikov so v zadnjem času vedno pogostejši pojav. Razlogi za to so različni, kot na primer da športnik presodi, da ima pod drugo zastavo ugodnejše možnosti za pridobitev nagrade, ali želja nekaterih držav, da se uveljavijo v mednarodnem prostoru ter v zameno ponudijo mamljive denarne vsote in druge privilegije.³⁹ OL si že dalj časa prizadeva, da bi v tekmovalnih sistemih pod okriljem MOK »športno državljanstvo«⁴⁰ prevladovalo na škodo »pravnega državljanstva«. To je lepo razvidno iz dejstva, ki ga ne moremo spregledati, da MOK pri dvojnem državljanstvu postavlja zahtevo, da morajo preteči tri leta, preden športnik sploh lahko nastopa za državo, katere državljan je, medtem ko je bilo njegovo drugo državljanstvo pridobljeno skladno s pravnim sistemom druge države. Tako OL vsebuje koncept, ki ureja izključno športni režim, vendar je ta pristop diskriminatoren do športnika, ki je pridobil dvojno državljanstvo in je na OI prvotno predstavljal svojo originalno državo, nasproti drugemu športniku, ki tudi ima dvojno državljanstvo, pa nikoli ni bil izbran za nastop na igrah.⁴¹ Ta logika OL je povsem v nasprotju s tem, kar bi moral urejati status dvojnega državljanstva. Oseba naj ne bi smela izgubiti nobenih pravic niti drugih dodatnih ugodnosti, ki jih nudi dvojno državljanstvo. Tudi v 15. členu (2. odstavek) Splošne deklaracije človekovih pravic je zapisano, da se nikomur ne sme samovoljno vzeti državljanstva ali zakonite pravice do spremembe državljanstva. Status dvojnega državljanstva je povsem pogosto in ne le hipotetično razmerje. Eden bolj znanih je primer kanuista A. Pereza, ki leta 2000 ni smel nastopiti na OI v Sydneyju, ker ni bil pooblaščen za zastopanje ameriškega NOC; njegova naturalizacija je bila namreč malo krajša od dveh let, pred tem pa je predstavljal kubanski NOC.⁴²

V izogib dvomu in sporom želi točka 4 v pravilniku omenjenega 42. čl. OL prikazati, da sta narodnost in državljanstvo dva ločena

³⁹ Miguel Mestre Alexandre, *The Law of the Olympic games* (2009), str. 75.

⁴⁰ Angleški izraz je »sporting nationality«.

⁴¹ Miguel Mestre Alexandre, *The Law of the Olympic games* (2009), str. 76.

⁴² Prav tam, str. 77.

koncepta: »V vseh drugih primerih, ki jih ta določba ne obravnava posebej, zlasti kjer bi bil tekmovalec v položaju, ko ne bi zastopal države, katere državljan je, ali bi imel možnost izbrati državo, ki jo namerava zastopati, o vseh vprašanjih posamične ali splošne narave, še zlasti o vprašanjih posebnih zahtev glede narodnosti, državljanstva, sedeža ali stalnega bivališča tekmovalca, vključno z dolžino čakalnega obdobja, odloča Izvršni komite MOK.«

Obravnavo kriterija državljanstva za nastop na OI bom zaključila z navedbo še 3. točke pravilnika omenjenega člena, ki pravi: »Če država, pokrajina, prekomorsko področje ali kolonija na novo pridobi neodvisnost ali če se država združi z drugo državo in se pri tem spremeni meja, ali če MOK prizna nov NOK, sme tekmovalec še naprej zastopati državo, ki ji pripada ali ji je pripadal. Vendar pa se lahko odloči, da bo zastopal novo državo ali se prijavil na OI prek svojega novega NOK, če ta obstaja, in to lahko stori le enkrat.«

1.2. Starost tekmovalcev – 43. člen olimpijske listine

Za tekmovalce na OI ni določena nobena posebna starostna omejitev, z izjemo tistih, ki so razpisane iz zdravstvenih razlogov v pravilih o tekmovalcih MŠZ in seveda potrjene s strani Izvršnega odbora MOK. V športnih panogah, kot so konjenišstvo, sabljanje in jadrnanje, lahko športniki uživajo zelo dolge olimpijske kariere, včasih tudi daljše od 40 let. Mednarodna gimnastična zveza (FIG) je za OI v Londonu postavila pogoj, da tekmovalci ne smejo biti rojeni leta 1996 ali prej.

Določba v OL o starosti tekmovalcev se je dokaj pogosto spreminjala. Leta 1967 je v takratnem 28. čl. OL pisalo, da s strani MOK ni predvidena nikakršna starostna omejitev za tekmovalce. MOK takrat ni postavil ne minimalne in ne maksimalne starostne omejitve, ker verjetno ni videl nobenega razloga za to. Kasneje, leta 1978, se je omenjena določba glasila: »S strani MOK ni predpisana nikakršna starostna omejitev za tekmovalce na OI in na zimskih igrah.« Leta 1983 je bila spremenjena verzija določbe iz leta 1978, ki je postavljala pravilo, da MOK ne določa nikakršnih omejitev glede starosti, ne minimalnih ne maksimalnih, temveč lahko meje postavi le posamezna MŠZ, potrditi pa jih mora Izvršni odbor MOK. Kasneje ni bilo več splošne omejitve starosti za udeležbo na OI, temveč le spodnja omejitev starosti. Tako je 27. čl. OL pr-

vič izrecno navajal zdravstvene razloge kot edine objektivne, ki jih MŠZ lahko oziroma morajo upoštevati pri postavljanju minimalne starostne omejitve.

1.3. Svetovni protidopinški kodeks – 44. člen olimpijske listine

Določba vse člane MOK obvezuje k spoštovanju kodeksa skozi celotno olimpijsko obdobje. Svetovni protidopinški kodeks je bil s strani Svetovne protidopinške agencije prvič sprejet leta 2003,⁴³ veljati pa je začel septembra 2004. Kasneje je bil revidiran, z današnjo vsebino in obliko pa velja od 1. januarja 2009. Njegov namen je zaščititi temeljno športnikovo pravico do sodelovanja v »*doping-free*« športu in s tem spodbujati zdravje, poštenost in enakost med športniki po vsem svetu ter zagotoviti usklajen, harmoničen in učinkovit protidopinški program na mednarodni in nacionalni ravni.

S sodelovanjem na OI se športniki zavežejo k spoštovanju olimpijskih vrednot in ne izključujejo možnosti opravljanja dopinškega testa. Med samim potekom iger je izvajanje dopinških testov v pristojnosti avtoritete MOK in njegove Svetovne protidopinške agencije. Testi naj bi se lahko izvajali pred in tudi med samimi igrami, na kar tekmovalci pristanejo s podpisom *eligibility code*.

Pri individualnih športih imajo prednost pri testiranju vsi športniki, ki so uvrščeni na prvih pet mest na vsakem tekmovanju, v katerem nastopijo, ter dva naključno izbrana tekmovalca.

V ekipnih športih oziroma športih, kjer so nagrajene ekipe, se testiranje izvaja v celotnem obdobju odvijanja OI.

2. Urejenost na nacionalni ravni – Slovenija

V Sloveniji OKS deluje na podlagi svojega statuta oziroma pravil, ki jih sprejme. Svoj pravilnik oziroma statut mora prilagoditi OL, tako da so pravila skladna z njo. Delovanje in določila posameznih NŠZ se morajo skladati s kriteriji ustrezne MŠZ in OL ter z določili OKS.

Izbor slovenskih športnikov za nastop na OI je naloga, ki jo OKS izvaja in koordinira v skladu z ZSpo in NPŠ. Po NPŠ Mini-

⁴³ WADA deluje pod okriljem MOK. Je telo, odgovorno za mednarodno promocijo, koordinacijo in nadzor v boju proti vsem oblikam dopinga v globalnem merilu.

strstvo za šolstvo in šport del proračunskih sredstev nameni za sofinanciranje državnih reprezentanc posameznim nacionalnim športnim zvezam (te sofinancirajo priprave športnikov in njihove nastope na mednarodnih tekmovanjih in olimpijskih igrah). To velja izključno za nacionalne športne zveze, ki so članice OKS. Program NPŠ se mora izvajati po ZSpo ter potekati skladno z določili avtonomnih aktov NŠZ.

V našem športnem sistemu moramo vedeti, kaj je tekmovalna licenca. To je dovoljenje za nastopanje posameznika v uradnem tekmovalnem sistemu, ki ga podeli NŠZ. Tekmovalna licenca je datumsko omejena in določa, v katerem obdobju, za katero društvo in v kateri športni panogi lahko posameznik nastopa v tekmovalnem sistemu pristojne NŠZ. Nacionalne športne zveze so odgovorne za organizacijo in so nosilke sistema tekmovanj v Republiki Sloveniji, na mednarodni ravni pa so nosilke organizacije tekmovanj MŠZ. Mednarodne športne zveze postavijo kvalifikacijski pogoj, ki mora biti usklajen med obema organizacijama (MŠZ in MOK). S strani MOK potrjeni kvalifikacijski pogoji so izhodišče za kvalifikacijske pogoje, ki jih NŠZ pripravi za domače tekmovalce, s tem da morajo biti tudi ti usklajeni z NOK (OKS – ZŠZ). Ti kvalifikacijski pogoji (ki jim lahko rečemo tudi domača norma) se lahko razlikujejo od mednarodnih kvalifikacijskih meril, in sicer tako, da so strožji. Pri nas se za kvalifikacijsko normo (domačo normo) lahko potegujejo kategorizirani športniki.⁴⁴ V Sloveniji od 1. januarja 2010 veljajo novi kriteriji za registriranje in kategoriziranje športnikov: Strokovni svet Republike Slovenije za šport je 16. decembra 2009 na 27. seji potrdil predlog dokumenta »Pogoji, pravila in kriteriji za registriranje in kategoriziranje športnikov v Republiki Sloveniji«, ki ga je v skladu z 38. členom ZSpo (vrhunski športnik) predlagal Olimpijski komite Slovenije – Združenje športnih zvez.

Tako so pogoji za pridobitev statusa kategoriziranega športnika, s katerim se športnik lahko poteguje za izpolnitev kvalifikacijskih pogojev (domače norme), naslednji.⁴⁵

⁴⁴ Naziv kategorizirani športnik si pridobi športnik na osnovi doseženih uvrstitev na mednarodnih tekmovanjih, za dosežen svetovni ali evropski rekord, na osnovi doseženih uvrstitev na končnih svetovnih ali evropskih rang lestvicah, državnih prvenstvih, državnih pokalnih prvenstvih, za dosežen državni rekord ali drug dosežek, če je to v kriterijih za posamezno športno panogo ali disciplino posebej opredeljeno. Glej točko 2 »Pogoji, pravila in kriteriji za registriranje in kategoriziranje športnikov v Republiki Sloveniji«, str. 22.

⁴⁵ Pogoji, pravila in kriteriji za registriranje in kategoriziranje športnikov v RS (2009), str. 11 in 14.

1. da je član športnega društva, ki je včlanjeno v NŠZ ali ZŠIS - POK,
2. da ima ustrezno tekmovalno licenco, ki mu jo podeli NŠZ,
3. da ima s strani NŠZ ali ZŠIS - POK potrjen nastop na tekmo-
vanju uradnega
tekmovalnega sistema,
4. da je NŠZ zanj pravočasno oddala vlogo za uveljavljanje sta-
tusa kategoriziranega športnika in jo je OVŠ potrdil,
5. da je državljan Republike Slovenije (v skladu z 38. členom
ZSpo),
6. da je s svojim športnim dosežkom izpolnil enega od kriteri-
jev za kategoriziranje športnikov v posamezni športni panogi.

OVŠ lahko na predlog NŠZ status kategoriziranega športnika izjemoma dodeli posamezniku kljub neizpolnjevanju 6. točke na podlagi:

- ocene dosežka, ki ni opredeljen v kriterijih za kategoriziranje športnikov,
- dosežka na tekmovanju ustreznega kakovostnega ranga, ki ni pod neposrednim okriljem MŠZ ali NŠZ.

Ne glede na izpolnjevanje 1., 2. in 3. točke gornjega odstavka lahko pridobi status registriranega športnika tudi posameznik, ki je član slovenske državne reprezentance na uradnem mednarodnem tekmovanju v okviru uradne kvote prijavljenih.⁴⁶

Ob koncu izbire športnika za nastop na OI mora NŠZ dokončno izbrati športnike še v okviru kvote oziroma števila možnih prijav za posamezna tekmovanja na olimpijskih igrah. Kvote predpišejo MŠZ za posamezne države ter za posamezne panoge oziroma discipline, kot je opredeljeno v pravilih posamezne MŠZ.

Naj ponazorim s primerom:

MŠZ za alpsko smučanje (FIS) predpiše kvoto 6 tekmovalcev za vsako alpsko disciplino. SZS mora potem izdelati svoje kvalifikacijske kriterije (domačo normo), ki jim morajo tekmovalci zadostiti, da se lahko potegujejo za udeležbo na olimpijskih igrah. Šest prostih mest zasede tistih 6 športnikov, ki so izpolnili kvalifikacijske pogoje (domačo normo).

Če pride do presežka omenjene kvote, mora NOK z avtonomno pravico postavitve dodatnih kriterijev opraviti dokončno izbiro.

⁴⁶ Pogoji, pravila in kriteriji za registriranje in kategoriziranje športnikov v RS (2009), str. 11.

Te dodatne kriterije pa NOK postavlja po naslednjih merilih:⁴⁷

- glede na udeležbo na vseh treningih (kondicijskih in snežnih) po programu dela,
- glede na udeležbo na vseh testiranjih in zdravniških pregledih,
- glede na spoštovanje športnega načina življenja (počitek, ne-
uživanje alkohola, nikotina, drog),
- glede na udeležbo na vseh mednarodnih tekmovanjih, ki so
določena v skladu s sprejetim programom tekmovanj,
- glede na udeležbo na vsakoletnem državnem prvenstvu,
- športniki morajo spoštovati vsa mednarodna pravila, še po-
sebej določbe OL in pravil MŠZ ter Svetovnega protidopinškega
kodeksa.

Prepričana sem, da so navedena merila, ki jih NOK uporablja za postavitev dodatnih kriterijev, dokaj subjektivna in tako nepoštena do posameznega tekmovalca, saj ga lahko NOK brez pravne varnosti pusti na cedilu. Na te probleme v svojih člankih opozarjata dr. Bergant - Rakočevičeva in pravnik dr. Flander. Tudi sama vidim kot najbolj izstopajoč primer kršenja tovrstnih pravic v primeru slovenskega deskarja na snegu Roka Flandra, ki je bila dokaj odmevna zadeva pri nas. Deskar na snegu naj bi neutemeljeno utrpel škodo zaradi diskriminatornega ravnanja Smučarske zveze Slovenije (SZS) in OKS. O primeru so se javno izrazili tudi nekateri slovenski pravniki in ugledni strokovnjaki, katerih pogledi na zadevo niso povsem enotni in kjer se lepo vidi, kako se lahko krešeta pravna in športna stroka. In glede na to, da govorimo o pravici do uvrstitve športnika na OI, menim, da morajo biti vsi pravilniki in kriteriji postavljeni v dobro športniku.

Naj navedem pogled dr. Bergant - Rakočevičeve, ki se v PP (l. 2002, št. 6) opredeli do pravice slovenskega športnika do nastopa na OI. Pravi, da strogo dogmatično izhaja iz obligacijskega poslovnopravnega razmerja med organizacijo (športnim društvom ali NŠZ) in športnikom, pri čemer naj bi bil obstoj pravice pogojen z izpolnitvijo kriterijev (t. i. nacionalne olimpijske norme) in članstvom športnika v društvu (oziroma zvezi), ki je članica OKS. Z njenim mnenjem se strinja tudi dr. Flander, ki pa dodaja, da je pogoj za obstoj (pogodbene) pravice športnika izpolnjen tudi v primeru, da je bil sklenjen dogovor, s katerim se pravice športnikov

⁴⁷ Pravilnik o pravicah in dolžnostih tekmovalcev alpskih reprezentanc (2010), 17. člen.

iz samostojne športne zveze, ki ne deluje v okrilju OKS, izenačijo s pravicami športnikov iz športnih zvez, ki se združujejo v OKS in MOK.⁴⁸ Pogodbeno razmerje med športniki (športnicami) in NŠZ nastane v skladu s Pravilnikom o pravicah in dolžnostih tekmovalcev reprezentanc. Status člana reprezentance pridobi tekmovalec oziroma tekmovalka, ko podpiše individualno pogodbo z NŠZ, pristojno za določeno športno panogo. Z dnevom podpisa pogodbe, sopodpisnik pogodbe je tudi pooblaščen predstavnik matičnega kluba, tekmovalec sprejme vse pravice, dolžnosti in obveznosti, ki izhajajo iz tega pravilnika. Pogodba se sklepa za štiriletno obdobje zimskih/poletnih olimpijskih iger. Na osnovi podpisane pogodbe med tekmovalcem in NŠZ se vsako leto lahko podpišejo dodatni aneksi, v katerih so opredeljene medsebojne individualne obveznosti (finančne obveznosti, nadomestila in navodilo o uporabi in nošenju opreme, podpisana izjava o individualni opremi itn.).

3. Amaterizem v primerjavi s profesionalizmom

Značilnosti današnjega vrhunškega športa sta njegova profesionalizacija in komercializacija. Medtem ko v državah, kjer prevladuje ameriški športni model, prevladuje stroga ločenost med ljubiteljskim in profesionalnim športom, v evropskem modelu ta ločnica ni tako jasna. Profesionalni šport je tisti, pri katerem so športniki v delovnem razmerju in za to dobivajo plačo. Torej latinsko »*professio*«⁴⁹ je tisti, ki je v delovnem razmerju v neki športni organizaciji ali pa je poklicni športnik. V obeh primerih se s športom preživlja. Nasprotje profesionalcem so amaterji. Amaterski športniki niso v delovnem razmerju in za športno udejstvovanje načeloma ne prejemajo nikakršnih dohodkov (plačila). Lahko pa v skladu z določenimi družbenimi normami dobijo povrnjene materialne stroške ali kaj podobnega. Amater je torej tisti, ki neko stvar opravlja nepoklicno in iz veselja do nje. Ni nujno, da so vrhunski športniki tudi profesionalci, največkrat je ravno obratno. Največ profesionalnih športnikov pri nas nima vrhunskih rezultatov v skladu s priznanimi normami v svetu.⁵⁰

V besedišču antične Grčije koncepta »*amateur*«⁵¹ niso poznali.

⁴⁸ Benjamin Flander, Pravica do nastopa na OI? (2002), str. 9.

⁴⁹ Profesionallec po naše.

⁵⁰ Šugman in drugi, Športni menedžment (2002), str. 29.

⁵¹ Francoska beseda *amateur* izvira iz latinske besede »*amare*«, kar pomeni ljubiti, v pomenu ljubitelj. Iz francoske besede pa se je razvila beseda amater.

Obstajala je le beseda »*atleta*«, ki je označevala nekoga, ki tekmuje za nagrado. Prav tako niso poznali poklicnih, profesionalnih športnikov. Za Grke je atlet (športnik) predstavljal strokovnjaka, nekoga, ki redno in predano trenira za športna tekmovanja. Športniki so za svoje zmage redno prejeli materialne in finančne nagrade. Kljub temu, da je bila edina uradna nagrada, ki so jo dobivali na OI v stari Grčiji, venec iz oljčnih vejic, so športniki prejeli tudi znatne nagrade s strani svojih mestnih držav. V začetku iger moderne dobe so dolgo potekale razprave okoli koncepta amaterskega športnika – kakšen naj bo status športnika, ki bi bil upravičen sodelovati na OI.

Prva definicija amaterskega športa v moderni dobi sega v leto 1894 na kongres v Parizu. Določa, da je »amaterski (ljubiteljski) športnik tisti, ki ne prejema popolnoma nič denarja za udeležbo na OI«. ⁵² Kljub temu se je profesionalni šport razvil konec 19. stoletja in na OI leta 1900 so organizirali posebna tekmovanja tudi za poklicne športnike, čeprav je olimpijsko gibanje profesionalizmu v športu nadvse nasprotovalo. Na sedmi seji MOK, ki je potekala šest let kasneje v Bruslju, je Pierre de Coubertin še naprej zatrjeval, da amaterstvo ni pravilo, šport naj bi bil sam sebi namen, idealnih vrednot športa pa ne bi smeli skaliti z materialnimi nagradami za športnike ali z razmišljanjem o dobičku. »Amaterstvo je stanje duha in ne zakon.« ⁵³ Morda prav zato olimpijsko gibanje še dolgo ni formalno uredilo koncepta pomena »*amateur*«. A postopoma se je pojavila potreba po formalni ureditvi omenjenega koncepta, saj je ideja o športnem amaterstvu živela že od začetka novega olimpijskega gibanja. Na olimpijskem kongresu v Berlinu leta 1930 je bila definicija amaterskega športnika odobrena in je morala biti upoštevana, ko je šlo za ocenjevanje športnika za nastop na OI.

Športnik, ki je bil profesionallec v svojem ali kateremkoli drugem športu ali kateremkoli drugem ali je prejel nadomestilo za izgubljeni dohodek kadarkoli v obdobju, ko je bila njegova edina dejavnost šport, se nikoli ni mogel udeležiti OI. ⁵⁴

Leta 1949 se beseda amater pojavi med temeljnimi načeli olimpiзма kot del olimpijskih pravil, leta 1967 pa je bila zapisana v 26. člen OL. Pojem »amaterstvo« je bil predmet množičnih interpretacij in poznejših sprememb. V prvi različici je bilo navedeno, da

⁵² Miguel Mestre Alexandre, *The Law of the Olympic games* (2009), str. 72.

⁵³ Prav tam, str. 73.

⁵⁴ Prav tam.

so do udeležbe na OI upravičeni samo tisti amaterski športniki, ki niso nikoli prejeli nikakršne materialne nagrade. Besedilo temeljnih načel olimpizma so leta 1971 dopolnili in okrepili, cilj olimpijskega gibanja je namreč bilo spodbujanje telesne in moralne kvalitete športnikov, ki pa je predstavljala osnovo amaterskega športa. Od leta 1976 so predpisi glede pojma amaterskega športa postajali očitno manj omejevalni. Čeprav je 26. člen OL amaterskim športnikom še naprej prepovedoval prejemanje kakršnihkoli premoženjskih koristi in nagrad, je bil s pravilnikom, ki so ga dodali 26. členu OL, uveden seznam izjem, ko je bil športnik obravnavan kot amater kljub zasluženemu oziroma pridobljenemu denarju. Okoliščine, v katerih je to veljalo, so bile naslednje:⁵⁵

a.) če je šlo za športnega trenerja v osnovnih športnih ustanovah,

b.) če je v času priprav in med tekmovanji sprejemal oziroma prejel nekatere vrste pomoči, in sicer v obliki:

- denarja za hrano,
- denarja za stroške prevoza,
- žepnine,
- denarja za stroške nezgodnega zavarovanja,
- denarja za športna oblačila in potrebne športne pripomočke,
- denarja za stroške morebitne zdravniške oskrbe in zdravljenja

in

- denarja za stroške fizioterapije.

Edini pogoj v povezavi s tem, ki ga je pravilnik postavljaj, je bilo predhodno dovoljenje oziroma strinjanje NOK ali NŠZ.

zopet po predhodnem strinjanju NOK ali NŠZ, v primerih, ko športnik sprejme nadomestilo za kritje finančne izgube zaradi odsotnosti z dela, in to pod pogojem, da tako nadomestilo ne presega zneska, ki bi ga športnik sicer zaslužil v enakem časovnem obdobju dela,

c.) če je športnik sprejel nagrado za zmagovalno tekmovanje, a pod pogojem, da se je vrednost gibala v mejah pravil MŠZ, ter

d.) če je bil prejemnik akademske ali tehnične štipendije.

Z reformo OL leta 1978 je bil izraz »amater« skoraj odstranjen iz temeljnih načel olimpizma. Leta 1983 se je začela razprava o možnosti umika izraza »amaterski« tudi iz 26. čl. OL ter o alternativni možnosti univerzalnega izraza, ki bi obsegal vse, ki so upravičeni

⁵⁵ Prav tam, str. 73–74.

nastopati na OI, leta 1984 je namreč MOK že dovolil, da se OI udeležijo tudi poklicni športniki. Tako so kot alternativo izrazu »amaterski« začeli uporabljati »*olympic athlete*« (olimpijski športnik). Nova različica OL iz leta 1985 je privedla do še manj omejitev. Možnosti za prejemanje materialnih nagrad športnikov za njihovo odlično pripravljenost in dobre rezultate so bile vedno večje. Tako so bili po OL iz leta 1988 do nastopa na OI upravičeni tudi vsi poklicni športniki po predhodni odobritvi s strani MŠZ. Leta 1991 je bila iz 45. čl. OL dokončno odstranjena splošna prepoved strokovnosti, in sicer z besedami: »Da bi tekmovalec smel nastopiti na OI, mora izpolnjevati pogoje OL in pravila MŠZ, potrjena s strani MOK. Tekmovalca mora za udeležbo na OI prijaviti njegov NOK.« Ta določba OL za športnike in njihove NOK velja še danes. Tudi finančna pomoč, ki je bila na voljo za podporo športnikom, je bila dolga leta omejena in tako tudi športniki amaterji, ki niso bili ekonomsko samozadostni (neodvisni), niso mogli sodelovati na OI brez finančne pomoči. Zato je marsikdo izgubil možnost sodelovanja na največjih svetovnih športnih tekmovanjih, kot so OI. Olimpijska listina je poleg spreminjajoče se opredelitve pojma športnika uveljavila in jamči tudi za skladnost z načelom enakosti med športniki. Pod načelom enakosti razumemo zagotavljanje enakih možnosti udeležbe na OI za vse športnike. A kljub temu vemo, da ima možnost sodelovanja in nastopanja na OI le peščica najboljših športnikov.

IV. Zaključek

Naj se za konec vrnem k primeru *Deliège*, v katerem je Sodišče ES »svobodo izvajanja storitev« interpretiralo kot športno-tekmovalno dejavnost. Sodišče je odločalo o vprašanju, ali so pravila NŠZ (belgijske judo zveze) v skladu s pravom EU. V svoji sodbi z dne 11. aprila 2000 je zapisalo, da kvalifikacijski sistem, katerega namen je izbor športnikov za nastop na tekmovanju, ne predstavlja omejevanja svobode opravljanja storitev v smislu 59. čl. Pogodbe o ES (po spremembi 49. čl.), in to tudi v primerih, ko gre za amaterske športnike. Obrazložilo je, da so omejitve števila udeležencev v primeru Christelle Deli ge dopustne, saj omogočajo normalen potek izvedbe največjih mednarodnih športnih tekmovanj, in da je nujno, da posamezne NŠZ določijo posebna selekcijska merila za izbiro športnikov za udeležbo na teh tekmovanjih in v

skladu z njimi opravijo izbor. Posamezne NŠZ imajo pravico, da določijo kvalifikacijska merila, v skladu s katerimi se izvaja izbor športnikov, vendar so pri izbiri vezane na pravila, katerih izvajanje ni v nasprotju s temeljnimi načeli svobode opravljanja storitev, ki jih zagotavljajo pravila EU. Sodišče se je tudi izreklo, da je prenos takšne naloge na NŠZ, ki praviloma razpolagajo s potrebnim znanjem in izkušnjami, rešitev, sprejeta v večini športnih zvrsti, ki temelji na obstoju zveze v vsaki državi.⁵⁶ Tako vidimo, da so nacionalne športne organizacije precej neodvisne in avtonomne pri ustvarjanju pravil, ko gre za športna pravila in ko ta opredeljujejo, kateri športnik bo nastopil na tekmovanju.

Zanimivo je, da je Sodišče ES v primeru *Deliège* tudi prišlo do spoznanja, da se enaka selekcijska pravila (pravila o izboru športnikov za nastop na OI) ne uporabljajo le za športna tekmovanja v državah članicah EU, temveč tudi za tekmovanja, organizirana zunaj omenjene skupnosti. Tako pravila veljajo za športnike državljanke članic EU kot za državljane neevropskih držav.⁵⁷ Iz napisanega je mogoče zatrditi, da so kvalifikacijski kriteriji na SP, postavljeni s strani MŠZ, za udeležbo na OI enaki tako za evropske kot ameriške športnike, različne pa so kvote, ki veljajo za posamezne države v posameznih panogah in jih določa MŠZ.

Dejstvo je, da merila za izbor oziroma kvalifikacijski kriteriji za selekcioniranje športnikov za nastop na športnem tekmovanju, kot so OI, spadajo na področje uporabe »izključno športnih pravil«, kajti njihova glavna in neizogibna naloga je omejiti število udeležencev (športnikov) na omenjenih tekmovanjih. Nacionalni olimpijski komiteji so tiste institucije, ki imajo v skladu z OL nalogo širiti osnovna načela olimpizma na nacionalni ravni v okviru športnih aktivnosti ter zagotavljati spoštovanje in uveljavljanje načel in pravil, zapisanih v Olimpijski listini MOK.

Tako imajo NOK že po 41. čl. OL zadnjo besedo, kdo bo na olimpijskih igrah zastopal barve nacionalne zastave. V skladu z OL tudi pravilniki NOK (OKS – ZŠZ v svojem 6. čl. zavezuje OKS) NOK zavezujejo, da s svojimi športniki sodeluje na OI in imenuje delegacije za OI. In kar je najpomembnejše, NOK je po pravilniku tudi edini, ki v sodelovanju z nacionalnimi zvezami olimpijskih športov organizira izbor športnikov za nastop na olimpijskih igrah. Tako na OI vedno odide določeno število športnikov in športnic,

⁵⁶ Case of *Deliège* vs. *Ligue francophone de judo* (ECJ, C-51/96 in C-191/97), točke 46–69.

⁵⁷ Prav tam, točka 68.

kar *a contrario* pomeni, da ostali ostanejo doma. In velikokrat se pojavi kdo, ki meni, da je doma ostal neupravičeno.

Pogosto je za to kriv prav sistem, ki je v praksi velikokrat drugačen kot v pravilih. In čeprav je res, da imajo mednarodne športne zveze pri udeležbi športnikov na olimpijskih igrah na papirju odgovorno vlogo, vidimo, da ima v praksi odločilno vlogo nacionalni olimpijski komite. Tako po pravni kot tudi organizacijski plati izključno in edini vrši izbor in sestavi ekipo športnikov, ki na OI zastopajo športe različnih športnih panog.

Menim, da ima odločitev, kdo bo šel na OI in zastopal državo, danes za športnike izredno pomembne tako materialne (ekonomske) kot tudi moralne posledice. NOK naj bi po 41. čl. OL na olimpijske igre poslal samo tiste športnike, ki so primerno pripravljeni za visoko raven tekmovanja ter na podlagi 41. čl. OL spoštujejo duh *fair-playa* in se odrekajo vsaki uporabi prepovedanih sredstev in metod. Ker pa na nacionalni ravni športnike vedno izbirajo NOK, ki ravna v skladu s pravilnikom MOK, vendar pa imajo avtonomno pravico, da lahko dodajo tudi svoje kriterije. Če ta dodatna merila oziroma kriteriji ne temeljijo na jasnih definicijah športnega rezultata in niso podkrepljeni z jasnimi pravnimi normami, dopuščajo (ta pravila) možnost izbire na škodo športnika, saj je ta lahko izpolnil vse kriterije mednarodnih norm. Prepričana sem, da obstaja nevarnost, da se športnik kljub svoji vrhunski pripravljenosti in spoštovanju vseh obveznosti do svoje športne zveze, nacionalne zveze in olimpijskega komiteja zaradi dopuščene subjektivnosti meril iger ne bo mogel udeležiti. In če se to zgodi, v nekaterih primerih tudi neupravičeno, se lahko športnik posluži sodnega varstva svoje pravice, ki pa ga dostikrat ne pripelje daleč, kar smo videli tudi v primeru judoistke Deliège. Glede na pomen sodne prakse, saj imajo predhodne odločitve SEU precedenčni značaj, kar pomeni, da njegove odločitve veljajo za konkreten primer in za vse druge enake oziroma podobne primere v prihodnosti, lahko sklepamo, da bi v podobnem primeru (ki bi se nanašal na nastop na OI) sodišče ravnalo enako.

V izogib takim anomalijam naj že MOK sprejme bolj precizne določbe in postavi meje, katerih športne organizacije na nacionalnih in mednarodni ravni ne smejo prestopiti. Tako s svojim ravnanjem in preveč subjektivnimi odločitvami ne bi mogle kršiti osebnostne pravice športnika.

Verjetno bo potrebna tudi razširjena obdelava pravice do na-

stopa na OI, in sicer glede vprašanja dvojne udeležbe, na uradnih OI in na paraolimpijskih igrah. Gre za žgočo temo, kajti tudi CAS je v svoji odločbi, ki jo je izdal v zadevi *Oscar Pistorius*, navedel, da je primer eden od izzivov, ki ga prinaša življenje v 21. stoletju.⁵⁸ A južnoafriškega atleta bomo letos na OI v Londonu lahko spremljali. In primerov, kot je ta, bo z napredkom tehnike še veliko več.

Kot piko na i naj še enkrat omenim znano Coubertinovo geslo »važno je sodelovati, ne

zmagati«, ki pa je že zdavnaj izzvenelo. Prvič zaradi dejstva, da morajo športniki mnogokrat že na kvalifikacijskih tekmah doseči najboljšo uvrstitev, da sploh imajo možnost udeležbe na samih OI, in drugič, ker se spominjamo le še tistih športnikov, ki so v preteklosti osvajali medalje. Kljub temu je udeležba na olimpijskih igrah za vsakega posameznika uspeh in dogodek, ki ga ne bo nikoli pozabil ter za katerega se je moral dokazati s številnimi odličnimi nastopi.

Viri in literatura

Monografske publikacije

Mestre Alexandre Miguel, *The Law of the Olympic games*, T.M.C. Asser Press, Haag 2009.
Šugman Rajko, Bednarik Jakob, Kolarič Borut; *Športni menedžment*, Univerza v Ljubljani, Fakulteta za šport, Ljubljana 2002.

Zakonski in mednarodni akti

Olympic Charter, International Olympic Committee, Lausanne – Switzerland, February 2010.
Pogoji, pravila in kriteriji za registriranje in kategoriziranje športnikov v Republiki Sloveniji, OKS – ZSZ, Odbor za vrhunski šport, Ljubljana 2010.
Policy and general selection criteria for the olympic games, London 2012, South African Sports Confederation and Olympic Committee.
Pravilnik o pravicah in dolžnostih tekmovalcev alpskih reprezentantov, SZS 2006, dopolnjen na seji dne 12. 4. 2010.
Zakon o športu (ZSpo), Uradni list RS, št. 15-589/2003.

Članki, objavljeni v publikacijah

Bergant-Rakočević Vesna, *Športno pravo: Pravica do nastopa na olimpijskih igrah?*, Pravna praksa, GV Založba, Ljubljana 2002, št. 6, str. 12.
Engelbrecht Georg, *The Individual Right to Participate in the Olympic Games*, *The International Sports Law Journal* 2004, št. 1-2.
Flander Benjamin, *Pravica do nastopa na OI?*, Pravna praksa, GV Založba, Ljubljana 2002, št. 8, str. 42.
Jagodic Tone, *Omejitev pravic športnikov v času nastopanja na olimpijskih igrah*, Pravna praksa, GV Založba, Ljubljana 2008, št. 17, str. 13.

Spletni viri

Harris Paul, *Case Law of the EJC: Deli ge and Lehtonen*, London 2000. Dostopno: <http://www.monckton.com/docs/library/Deliege%20and%20Lehtonen.pdf> (zadnjič obiskano 15. 2. 2012).

⁵⁸ Case of Oscar Pistorius (CAS 2008/A/1480, točka 56).

Sodna praksa

Case of Delière v Ligue francophone de judo (ECJ, C-51/96 in C-191/97).

Neobjavljena dela

Javornik Nika, Mednarodni in nacionalni vidik pravice športnika do nastopa na olimpijskih igrah, magistrsko delo, 2011.

Kocijančič Janez, Pravna doktrina in praksa na področju športa v Evropski uniji, doktorska disertacija, Ljubljana 2009.